

סימן נג: הוצאת זרע לצורך טיפול זוגי

לכבוד הרב מנחם בורשטיין שליט"א, ראש מכון פוע"ה.

שאלתני: פעמים ישנם זוגות אשר סובלים מבעיות קשות בחיי האישות שלהם, בעיות אשר פוגעות גם בשלום הבית, וכאשר באים לטיפול אצל מומחים לנושא זה, טוען המומחה שחלק מהטיפול כרוך בהוצאת זרע של הבעל. האם ניתן להתיר דבר כזה לצורך הטיפול?

תשובה:

בפתיחת דברינו עלינו להדגיש את החומרה הרבה שיש באיסור הוצאת זרע לבטלה. הגמרא במסכת נידה (יג ע"א) מביאה שהמוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה, ומשווה אותו לשופך דמים ולעובד עבודה זרה. גם השולחן ערוך פתח את דבריו על האיסור (אבן העזר סימן כג סעיף א) במילים:

אסור להוציא שכבת זרע לבטלה, ועוון זה חמור מכל עבירות שבתורה.

אמנם הבית שמואל (שם ס"ק א) כתב שלא דווקא חמור יותר מכל עבירות, אך עצם השימוש בביטוי הזה מלמד אותנו את גודל האיסור שבדבר.

יש לציין שהשאלה אם למעשה איסור הוצאת זרע לבטלה הוא מדאורייתא או מדרבנן, שנויה במחלוקת הפוסקים¹. פשוט דברי הגמרא והשולחן ערוך הינו שיש בדבר איסור תורה. הסמ"ק (מצווה רצב) אף מנה איסור זה כחלק ממצוות הלא תעשה. גם הפרי מגדים (אשל אברהם סימן ג ס"ק יד) כתב בפשיטות שיש בדבר איסור תורה, וכך גם עולה משו"ת אחיעזר (חלק ג סימן כד) ומעוד אחרונים. אמנם העזר מקודש (סימן כג סעיף ב) כתב שהאיסור הינו מדרבנן, והפוסקים המובאים בגמרא הינם רק בגדר אסמכתא. כך גם למד שו"ת פני יהושע (סימן מד), אשר התיר להוציא זרע לצורך רפואה.

למרות האמור לעיל על חומרת האיסור, מצאנו כמה מקרים בהם הותרה הוצאת זרע לצורך מסוים...?

ננסה לראות האם על פי אותם היתרים ניתן להתיר למטופל בטיפול זוגי להוציא זרע בשעת הצורך:

1. על פי שיטת העזר מקודש, שהאיסור הינו מדרבנן, נראה שבוודאי יש מקום להתיר הוצאת זרע כשמדובר בטיפול זוגי שהצלחתו קריטית לטובת שלום בית והמשך חיי הנישואים, כל

1. אמנם גם אם מדובר באיסור דרבנן ראינו את ההתייחסות החמורה כלפיו בגמרא, אך על פי כללי הפסיקה המקובלים, ישנם מצבים בהם ניתן להקל יותר באיסורי דרבנן, כגון במצב של ספק, בדיני חולה שאין בו סכנה ועוד.

2. ראה לעיל, סימן נא, שם הובאו מקרים אלו בפירוט, ואין טעם לכופלם כאן שוב.

שהדבר נעשה באופן אקראי. אך עדיין יש לדון לפי שיטת רוב הפוסקים שהאיסור הינו מדאורייתא.

2. על פי דברי שו"ת שאילת יעבץ שהובאו לעיל (סימן נא), שלצורך מצווה ניתן להתיר הוצאת זרע אף בידיים, נראה שיהיה מקום להתיר גם בנידון דידן, אם הדבר גורם לפגיעה בשלום בית עד כדי חשש לגירושין. אף שבשעת הוצאת הזרע אין כאן מצווה, הרי גם במקרה עליו דיברה הגמרא³ מדובר על הוצאת זרע כדי להכשירו לבוא בקהל, ולא על קיום מצווה בשעת הוצאת הזרע עצמה.

3. גם מהיתרו של הרמ"א לשמש שלא כדרכה על פי הסבר האגרות משה⁴, נראה שיש מקום לשיקול דעת בנידון דידן. הטעם לכך הוא שמדובר בצורך של חי הנישואים בו לדעת האגרות משה הותרה השחתת זרע כשאין זו מטרתו. אמנם כאן אין כלל דרך ביאה, ובניגוד לביאה שלא כדרכה אותה התיר הרמ"א, אך גם בביאה שלא כדרכה אין קיום מצוות עונה, שכן הדבר מוגדר כדרך עינוי לאישה⁵, ובכל זאת התירו אותה כיוון שניתן להחשיב זאת כצורך של הבעל במסגרת חיי הנישואין. לפי זה, ודאי שכאן כשמדובר בתיקון האישות שבין בני הזוג, יהיה יותר מקום להתיר⁶.

4. ניתן לראות שזו גם גישת הבית שמואל (סימן כה ס"ק ב), אשר הוכיח מדברי הגמרא על כרות שופכה ומפסק הרמ"א על ביאה שלא כדרכה, שכאשר נמצא דם של העד של האישה לאחר תשמיש, ויש ספק אם יצא מהאיש או מהאישה, מותר להוציא זרע (ומשמע שאף בידיים) כדי לברר אם הדם ממנו. אמנם הבית שמואל סיים את דבריו במילים: "ויש לדחות", אך היד אפרים (על גליון השולחן ערוך שם) כתב שזה משום שבדין רואה מחמת תשמיש ניתן לבדוק את האישה, כפי שמופיע בשולחן ערוך יורה דעה (סימן קפז סעיף ב), ולכן אין צורך להזדקק לפיתרון של הוצאת זרע על ידי הבעל.

לאור האמור לעיל, נראה שכאשר יש בעיה קשה ביחסי האישות בין בעל לאשתו, בעיה שעשויה להביא לערעור שלום הבית, אם מטפל בתחום האישות שידוע לרב כאדם ירא שמיים, שיראתו קודמת לחכמתו, טוען שהצלחת הטיפול מותנית בהוצאת זרע מחוץ לגוף האישה, ולאחר גמר הטיפול שוב לא יהיה צורך בכך, ניתן יהיה בזהירות להתיר זאת. בכל

3. שהתירו לגרום להוצאת זרע כדי לבדוק אם אותו אדם כשר לבוא בקהל, ראה לעיל סימן נא.

4. ראה לעיל, סימן נא.

5. בראשית רבה (פרשה פ סימן ה), והובא ברש"י (בראשית לד, ב).

6. אמנם יש לציין שהאגרות משה עצמו במקומות אחרים התייחס להוצאת זרע בידיים בחומרה יתירה, וגם כאשר התיר להוציא זרע מחוץ לגוף האישה, לא התיר לעשות זאת בידיים (ראה למשל שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן עא, שכתב שכל הוצאת זרע שנעשית לצורך הפריה אינה בגדר הוצאת זרע לבטלה, ובכל אופן כשהיא נעשית בידיים, יש בה איסור של "לא תנאף"), אך כפי שראינו, פוסקים אחרים לא חילקו בכך, וכשהתירו להוציא זרע, התירו לעשות זאת גם בידיים, ומבחינת השחתת הזרע עצמו, אין חילוק בדבר. אמנם בשולחן ערוך רואים שמלבד האיסור שיש בכך כמו בכל השחתת זרע (כמובא בסימן כג סעיף א), המוציא זרע בידיים חייב נידוי (שם סעיף ב), אך העובדה שיש כאן תוספת נידוי ולא משהו אחר, נותנת מקום ללמוד שכאשר יש היתר להוציא זרע, ולא ניתן לעשות זאת באופן אחר, מותר לעשות זאת גם בידיים, וכפי שכתב שו"ת אחיעזר (חלק ג סימן כד אות ד).

אופן, ראוי שהרב יבקש חוות דעת נוספת ממטפל שידוע לו כירא שמיים, שאכן הדבר נחוץ להצלחת הטיפול.

לסיום דברינו יש להביא את דבריו של מרן הגרא"י קוק זצ"ל (שו"ת עזרת כהן סימן לה), שסיים על מה שהפליגו בחומרת האיסור של הוצאת זרע לבטלה:

על כל פנים, כל אלה הדברים גם כן הרעישו האחרונים, בייחוד חכמי המוסר והמקובלים, כמבואר בשל"ה ובספר חרדים על זה, אבל כשהוא משום הסרת סכנה או ספק סכנה, וקיום מצוות עונה, והסרת מכשול של הרהור עבירה או ניסיון חס ושלום, יש לומר דכולי עלמא מודים דיש לסמוך על המקלים.

ולכן כאשר ברור שאין כל ברירה אחרת, והדבר אושר על ידי אנשי מקצוע יראי שמיים המוכרים לרב הפוסק בתור שכאלו, יש מקום לשקול את הדבר להיתר.

לאחר כתיבת דברים אלו שמעתי מפי מטפלים מקצועיים שאחת מנקודות המוצא כיום של מקצוע הטיפול בחיי אישות היא שהוצאת זרע בידיים היא דבר טוב ומומלץ, דבר העומד בסתירה לכל השקפת התורה בנושא זה. עקב כך, קשה מאוד לקבל טענה של מטפל, ואפילו הוא ירא שמיים, שהוצאת זרע בידיים היא הפתרון לבעיית המטופל, שכן כל התיאוריה של הטיפול נשענת על יסודות זרים ומנוגדים לתורה, ומי ערב לנו שתיאוריה זו אינה חלק משיקול דעתו של המטפל שהנחתה אותו בכך? לכן כל עוד לא יהיו הוכחות מוצקות לכך שטיפול זה אכן יעיל, ואילו טיפולים אחרים לא יצליחו, אין כלל מקום להתיר את הדבר.

